

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๖-๗/๒๕๖๗

เรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
กรณีร้องเรียนว่า การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังในระหว่างการควบคุมตัวไปศาล
และระหว่างสืบพยานของศาลเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คำร้องที่ ๑๑๖/๒๕๖๖ { คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นสมควรให้ตรวจสอบ

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

คำร้องที่ ๑๒๖/๒๕๖๖ { กรมราชทัณฑ์

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

คำร้องทั้งสองเป็นเรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งมีประเด็นร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังระหว่างควบคุมตัวไปศาลและระหว่างสืบพยานในศาล จึงให้พิจารณารวมกัน

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ตามที่ปรากฏข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ว่า เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๖ [REDACTED]
[REDACTED] ผู้ต้องขังคดีการเมืองในคดีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ถูกเบิกตัวมาจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เพื่อนัดสืบพยานที่ศาลอาญารธนบุรี โดยมีกุญแจเท้าพร้อมโซ่ล่ามขาทั้งสองข้างในระหว่างเดินทางมาที่ศาล ในพื้นที่ของศาลและระหว่างการสืบพยาน^๑ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า เรื่องดังกล่าวอาจขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และอาจเป็นการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงมีมติเห็นสมควรให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นคำร้องที่ ๑๑๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖

/๑.๒ ผู้ร้อง...

^๑จาก [REDACTED] ขอลอนทนายคดี ม.112 เรียกร้องคืนสิทธิประกันตัว ยุติการดำเนินคดี ม.112 ทั้งหมด, โดย [REDACTED] วันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๖, สืบค้นจาก [https://\[REDACTED\]](https://[REDACTED]) สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๖.

๑.๒ ผู้ร้องเรียนทางเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๒๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ กล่าวอ้างว่า ตามที่ปรากฏเป็นภาพข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ กรณี [REDACTED] ผู้ต้องขังคดีการเมืองในคดีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จากเหตุปราศรัยในกิจกรรม [REDACTED] เมื่อปี [REDACTED] ถูกเบียดตัวจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เพื่อนัดสืบพยานที่ศาลอาญารธนบุรี เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๖ โดยที่ [REDACTED] ปรากฏตัวในชุดนักโทษ และถูกใส่กุญแจเท้าพร้อมโซ่ล่ามขาทั้งสองข้างในระหว่างเดินทางไปศาล ในพื้นที่ของศาล และระหว่างการสืบพยาน ผู้ร้องเห็นว่า การใส่ชุดนักโทษและกุญแจเท้าพร้อมโซ่ล่ามกับ [REDACTED] ซึ่งเป็นผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลในคดีเกี่ยวกับความคิดเห็นและเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งไม่ใช่คดีอุจฉกรรจ์ร้ายแรง และไม่ได้มีพฤติกรรมที่จะหลบหนี ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอาจเป็นการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ มาตรา ๖^๒ และไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง” จึงขอให้ตรวจสอบ โดยมีข้อเรียกร้องให้สำนักงานศาลยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์ตระหนักถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และทบทวนการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้

/๒.๑ รายการ...

^๒ มาตรา ๖ ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าหรือละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ความเป็นมนุษย์ หรือเกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจที่มีใช้การกระทำความผิดตามมาตรา ๕ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงอันตรายอันเป็นผลปกติหรือสืบเนื่องจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ บันทึกถ้อยคำ [REDACTED] (ผู้เสียหาย) ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒.๑.๒ หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๗๐๔.๑/๓๗๓๑๓ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงจากฝ่ายผู้ร้อง

ข้อเท็จจริงปรากฏตามความเป็นมา ข้อ ๑.๒

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงจาก [REDACTED] (ผู้เสียหาย)

(๑) [REDACTED] รับทราบและยินยอมให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการตรวจสอบตามคำร้องทั้งสองนี้ โดยให้ข้อมูลว่าในระหว่างควบคุมตัว [REDACTED] และผู้ต้องขังรายอื่นไปศาลในวันเกิดเหตุ นั้น มีเจ้าหน้าที่จากเรือนจำประมาณ ๗ - ๘ คน เดินประกบผู้ต้องขัง และใช้เครื่องพันธนาการเท่ากับผู้ต้องขังทุกรายที่ไปศาล แม้ผู้ต้องขังจะถูกกล่าวหาในฐานความผิดที่ต่างกันรวมถึง [REDACTED] ด้วย การใช้เครื่องพันธนาการเท่าทำให้ [REDACTED] เกิดแผลลอกบริเวณข้อเท้า ซึ่งโดยปกติเจ้าหน้าที่จะใช้เครื่องพันธนาการเท่ากับผู้ต้องขังทุกราย แต่หากผู้ต้องขังรายใดไม่สามารถใส่เครื่องพันธนาการเท่าได้ เช่น มีความผิดปกติของร่างกาย เจ้าหน้าที่จะใช้เครื่องพันธนาการมือแทน

(๒) เจ้าหน้าที่ไม่ได้แจ้งหรืออธิบายเหตุผลความจำเป็นให้ [REDACTED] ทราบก่อนใช้เครื่องพันธนาการ แต่ [REDACTED] เคยสอบถามด้วยตนเองและทราบว่า เหตุที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากเกรงว่าผู้ต้องขังจะหลบหนี ซึ่ง [REDACTED] มีความเห็นในประเด็นนี้ว่า ตนเข้าใจความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ แต่การใช้เครื่องพันธนาการโดยเฉพาะโซ่ตรวน ควรใช้กับผู้ต้องขังในคดีความผิดร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์ ส่วนกรณีที่ผู้ต้องขังในคดีความผิดเล็กน้อยหรือคดีเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น อาจจำเป็นต้องใช้มาตรการที่แตกต่างออกไปด้วย

(๓) [REDACTED] ได้แจ้งประเด็นอื่นที่เห็นว่าอาจเข้าข่ายเป็นการกระทบบหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง เช่น การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศ โดยให้ถอดเสื้อ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวให้ [REDACTED] ทราบด้วยแล้ว

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากผู้ถูกร้อง

(๑) [REDACTED] เป็นผู้ต้องขังในคดีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ คดีหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ ถูกส่งตัวเข้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖ ต่อมาเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๖๖ ศาลอาญารธนบุรีมีคำสั่งเบิกตัว [REDACTED] ไปศาลเพื่อพิจารณาคดีดังกล่าว และพักคดีผู้มีอำนาจเห็นสมควรที่จะต้องใส่เครื่องพันธนาการเพื่อป้องกันการหลบหนี เนื่องจากฐานความผิดในคดีมีอัตราโทษสูง และใน

/วันดังกล่าว...

วันดังกล่าว ศาลต่าง ๆ มีคำสั่งเบิกตัวผู้ต้องขังจากเรือนจำเป็นจำนวนมาก ประกอบกับอัตรากำลังเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ควบคุมผู้ต้องขังไปศาลไม่เพียงพอ โดยเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครได้ใช้กุญแจเท้ากับผู้ต้องขังอื่นในคดีลักษณะเดียวกันกับ [REDACTED] และผู้ต้องขังอื่นเช่นเดียวกันทุกราย ยกเว้นผู้ต้องขังซึ่งมีอาการเจ็บป่วยตามความเห็นของแพทย์ ชรา หรือพิการ จะได้รับการยกเว้นหรือพิจารณาให้ใช้กุญแจมือ

(๒) การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมไปศาลนั้น เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ (๔)^๓ และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการที่ใช้กับผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๓^๔ รวมทั้งมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการควบคุมผู้ต้องขัง (Standard Operating Procedures for Custodial Measures) ในเรื่องมาตรฐานการควบคุมผู้ต้องขังไปศาลและมาตรฐานการใช้เครื่องพันธนาการ^๕

/(๓) กรณี...

^๓ มาตรา ๒๑ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๔) เมื่อผู้ต้องขังถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ

การใช้เครื่องพันธนาการตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี ผู้ต้องขังหญิง หรือผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย พักติผู้มีอำนาจสั่ง เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ควบคุมแล้วแต่กรณี ต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้นด้วย

^๔ ข้อ ๒ ประเภทของเครื่องพันธนาการที่ใช้กับผู้ต้องขังมี ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๔) กุญแจเท้า

ข้อ ๖ กุญแจเท้า ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะ มีพื้นเพื่องโลหะเพื่อใช้ตรึงรัดข้อเท้าซ้ายและข้อเท้าขวาให้แน่นระหว่างตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างเชื่อมติดกันด้วยลูกโซ่โลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน ๔.๗๕ มิลลิเมตร และมีความยาวไม่น้อยกว่า ๓๘ เซนติเมตร แต่ไม่เกิน ๕๐ เซนติเมตร

การคลายห่วงโลหะที่ใช้ตรึงรัดข้อเท้าของกุญแจเท้าตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ลูกกุญแจโลหะไขที่ตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างด้วยลูกกุญแจโลหะดอกเดียวกัน

^๕ มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการควบคุมผู้ต้องขัง เรื่อง มาตรฐานการควบคุมผู้ต้องขังไปศาล

๑. การปฏิบัติในการควบคุมผู้ต้องขังไปศาล

ฯลฯ

ฯลฯ

๓) หากปรากฏว่าผู้ต้องขังที่ศาลมีคำสั่งเบิกตัวเป็นผู้ต้องขังคดีสำคัญหรือมีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจหรือเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นและจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ ให้ถือปฏิบัติตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ พร้อมกับเพิ่มมาตรการการควบคุมเป็นกรณีพิเศษ

มาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการควบคุมผู้ต้องขัง เรื่อง มาตรฐานการใช้เครื่องพันธนาการ

๒. การใช้เครื่องพันธนาการ

ฯลฯ

ฯลฯ

๑๑) ให้พึงระลึกอยู่เสมอว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายในการใช้เครื่องพันธนาการนั้น เพื่อป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี และเพื่อป้องกันผู้ต้องขังจิตไม่ปกติและการกระทำอันเป็นอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น จึงขอให้เลือกใช้ประเภทและขนาดของเครื่องพันธนาการให้เหมาะสมกับความจำเป็นและพฤติกรรมของผู้ต้องขังนั้น ๆ

(๓) กรณีผู้อำนวยการมูลนิธิ [REDACTED] พบเห็นภาพข่าว [REDACTED]

ผู้ต้องขังถูกเบิกตัวมาจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครไปพิจารณาคดีที่ศาลอาญานบุรี โดยปรากฏตัวในชุดนักโทษพร้อมโซ่ตรวนที่ขาทั้งสองข้างในสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อวันที่ ๔ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖ แล้วเห็นว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกลำบาก พ.ศ. ๒๕๖๕ จึงยื่นคำร้องต่อศาลอาญานบุรีให้มีคำสั่งยุติการใส่กุญแจเท้าและโซ่ตรวนกับ [REDACTED] นั้น เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖ ศาลอาญานบุรีพิจารณาแล้วเห็นว่า ในการควบคุมจำเลยหรือผู้ต้องขังออกจากเรือนจำโดยใช้ชุดนักโทษและโซ่ตรวนนั้น เป็นการปฏิบัติต่อจำเลยหรือผู้ต้องขังทั่วไปซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันเหตุร้ายและป้องกันการหลบหนีมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเป็นการเฉพาะราย แต่เป็นเหตุตามสมควรในการเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังที่ถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการดังกล่าวอันเป็นการสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ (๔) กรณีไม่มีเหตุให้ยุติตามคำร้อง จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้อง ตามคดีหมายเลขดำที่ [REDACTED] และคดีหมายเลขแดงที่ [REDACTED]

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า การที่ผู้ถูกร้องใช้เครื่องพันธนาการกับ [REDACTED] ซึ่งเป็นผู้ต้องขังระหว่างการควบคุมตัวไปศาลและระหว่างสืบพยานของศาล เป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนย่อมต้องได้รับการคุ้มครอง ซึ่งรวมถึงผู้ต้องหาและจำเลยที่ถูกควบคุมตัวตามกฎหมายหรือตามคำสั่งของศาลในระหว่างการพิจารณาคดีด้วย โดยในการควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลย ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการหลบหนี ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๙ วรรคสาม ได้รับรองและคุ้มครองไว้ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองอย่างได้สัดส่วนระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ๆ ประกอบกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ บัญญัติห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังไว้เป็นหลักในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

๓.๒ จากข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า การที่ผู้ถูกร้องใช้กุญแจเท้ากับ [REDACTED] และผู้ต้องขังอื่นเช่นเดียวกันทุกราย ไม่ว่าผู้ต้องขังนั้นจะถูกกล่าวหาในคดีความผิดลักษณะเดียวกันหรือความผิดอื่นก็ตาม โดยอ้างเหตุจากการที่อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการควบคุมผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบราชทัณฑ์เองที่นำไปสู่การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติที่เป็นเพียงกรณียกเว้นตามมาตรา ๒๑ (๔) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์

/พ.ศ. ๒๕๖๐...

พ.ศ. ๒๕๖๐ มาใช้เป็นกรณีทั่วไปในการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวไปนอกเรือนจำ โดยไม่ได้คำนึงถึงความได้สัดส่วนในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอาญาที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวได้กระทำความผิด

การใช้เครื่องพันธนาการในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นปัญหาของระบบราชทัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ต้องขังที่ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล โดยเฉพาะผู้ต้องขังในความผิดที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นความผิดในลักษณะที่ไม่ใช่ความผิดอุกฉกรรจ์หรือเป็นภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้อื่น และไม่สมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังดังกล่าว ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ^๖ และพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี^๗ ต่อไป

๓.๓ สำหรับกรณีตามคำร้องนี้ เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงต่อมาว่า ศาลอาญานบุรีได้พิจารณาคำร้องของผู้อำนวยการมูลนิธิ [REDACTED] ที่ขอให้ศาลมีคำสั่งยุติการใส่กุญแจเท้าและโซ่ตรวนกับ [REDACTED] แล้ว ซึ่งศาลอาญานบุรีเห็นว่า การควบคุมจำเลยหรือผู้ต้องขังในกรณีดังกล่าวเป็นมาตรการป้องกันเหตุร้ายและป้องกันการหลบหนี ซึ่งมีใช่เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเป็นการเฉพาะราย แต่เป็นเหตุตามสมควรในการคุมตัวผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำซึ่งจำเป็นต้องใช้

/เครื่องพันธนาการ...

^๖ มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๒๙ วรรคสอง ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

^๗ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ ๑๐

๑. บุคคลทั้งปวงที่ถูกลดทอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

๒. (ก) ยกเว้นสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

เครื่องพันธนาการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑ (๔) และมีคำสั่งยกคำร้องดังกล่าว ตามคดีหมายเลขดำที่ [REDACTED] และคดีหมายเลขแดงที่ [REDACTED] จึงเป็นกรณีตามมาตรา ๓๙ (๑) ประกอบมาตรา ๓๙ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งบัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสั่งยุติเรื่อง หากเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาล มีคำพิพากษาคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๒/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๗ จึงมีมติให้ยุติเรื่อง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
นางปรีดา คงแป้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

